

Computational-mathematical modeling of decision-making using Iowa Gambling Task based on Cognitive Inputs

Azadeh Nesari¹, Hoda Mansourian¹, Alireza Moradi^{2*} , Babak Mohamadi³, Mir Mohsen Pedram⁴

1. PhD Student of Cognitive Modeling, Institute for Cognitive Science Studies (ICSS), Tehran, Iran

2. Professor of Clinical Psychology, Kharazmi University & Head of Institute for Cognitive Science Studies, Tehran, Iran

3. Faculty Member of Aja University, Head of Aja University of Medical Sciences, Tehran, Iran

4. Faculty Member of Kharazmi University, Department of Cognitive Modeling of Institute for Cognitive Science Studies, Tehran, Iran

Abstract

Introduction: Investigating how individuals' decision-making is influenced by other cognitive elements and using computational modeling of decision can help us to better appreciate this cognitive function, as well as better decision-making quality. The present study aimed to present a new cognitive model in the field of decision-making and to examine the model's efficacy in predicting the decisions of those participating in the Iowa decision test compared to other classical decision-making models.

Methods: In this study, 56 subjects, including 20 men and 36 women with an average age of 43.52, were asked to participate in the Iowa gambling task. The results of the model used were then compared with the results of the three well-known decision-making models, including expected value, expected utility, and prospect model. The flexibility of this model by calculating the impact factor of each concept for each individual, allows us to model each person's decision-making individually and identify the concepts, which are most effective in each individual's decision-making.

Results: The obtained results revealed that the expected value, expected utility, prospect, and the proposed cognitive connectionist models predicted 36.04%, 42.46%, 49.18%, and 73.02% of subjects' decisions, respectively.

Conclusion: As a result, it can be argued that the proposed cognitive connectionist model has more potential for modeling examinee's behavior in the Iowa test. It also provided a reasonable way to study the essential cognitive elements that can affect the participant's decisions.

Received: 7 Jan. 2019

Revised: 13 Jun. 2019

Accepted: 16 Jun. 2019

Keywords

Computational modeling
Dynamic decision-making
Connectionist networks
Iowa Gambling Task

Corresponding author

Alireza Moradi, Institute for Cognitive Sciences Studies, Chamran Blvd, Pajouheshkadeh Blvd, Safir Omid Blvd, Edalat Sq, 4th Phase, Pardis, Tehran, Iran

Email: Moradi@iricss.org

doi.org/10.30699/icss.21.3.84

Citation: Nesari A, Mansourian H, Moradi A, Mohamadi B, Pedram M M. Computational-mathematical modeling of decision-making using Iowa Gambling Task based on Cognitive Inputs. *Advances in Cognitive Sciences*. 2019;21(3):84-93.

مدل‌سازی ریاضیاتی-محاسباتی تصمیم‌گیری با استفاده از آزمون آیوا بر اساس ورودی‌های شناختی

آزاده نثاری^۱، هدی منصوریان^۱، علیرضا مرادی^{۲*} ID، بابک محمدی^۳، میر محسن پدram^۴

۱. دانشجوی دکترای مدل‌سازی شناختی، پژوهشکده علوم شناختی، تهران، ایران
۲. استاد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه خوارزمی، ریاست پژوهشکده علوم شناختی، تهران، ایران
۳. عضو هیات علمی دانشگاه ارتش، ریاست پژوهشکده طب نظامی دانشگاه ارتش، تهران، ایران
۴. عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی، مدیر گروه مدل‌سازی شناختی پژوهشکده علوم شناختی، تهران، ایران

چکیده

مقدمه: بررسی چگونگی تاثیرپذیری تصمیم‌گیری افراد از سایر کارکردهای شناختی و استفاده از مدل‌سازی ریاضی به درک بهتر این کارکرد شناختی و کیفیت بهتر تصمیم‌گیری‌ها کمک خواهد کرد. هدف این مطالعه معرفی یک مدل شناختی محاسباتی در حوزه تصمیم‌گیری و بررسی قدرت آن در پیش‌بینی تصمیمات افراد شرکت‌کننده در آزمون تصمیم‌گیری آیوا در قیاس با دیگر مدل‌های کلاسیک تصمیم‌گیری بود.

روش کار: در این مطالعه از ۵۶ نفر داوطلب با میانگین سنی ۴۳/۵۲ متشکل از ۲۰ مرد و ۳۶ زن خواسته شد تا در آزمون برد و باخت آیوا شرکت نمایند. سپس نتایج حاصل از مدل با نتایج مهمترین مدل‌های حوزه تصمیم‌گیری از جمله مطلوبیت مورد انتظار، تسهیلات مورد انتظار و مدل چشم‌انداز مقایسه شد. در معماری این مدل شبیه‌سازی ساده‌ای از مسیرهای تصمیم‌گیری در مغز صورت گرفت. معماری انعطاف‌پذیر این مدل با استفاده از محاسبه فاکتور تاثیر هر مفهوم برای هر فرد، ما را قادر ساخت تا به مدل‌سازی تصمیم‌گیری هر شخص به صورت منحصر به فرد بپردازیم و مفاهیمی را که در تصمیم‌گیری هر فرد موثرتر است شناسایی کنیم.

یافته‌ها: یافته‌های حاصل از این تحقیق نشان داد که مدل ارزش انتظاری ۳۶/۰۴ درصد، مدل تسهیلات انتظاری با ۴۲/۴۶ درصد، نظریه چشم‌انداز ۴۹/۱۸ درصد و مدل پیشنهادی پیوندگرای شناختی با ۷۳/۰۲ درصد تصمیمات آزمون‌دهندگان را پیش‌بینی کردند.

نتیجه‌گیری: در نتیجه می‌توان گفت مدل پیوندگرای شناختی در مقایسه با سایر مدل‌های کلاسیک تصمیم‌گیری موفقیت بیشتری در پیش‌بینی عملکرد شرکت‌کنندگان داشته است. ضمناً با استفاده از مفهوم فاکتور تاثیر امکان تحلیل ورودی‌های موثر بر تصمیم‌گیری هر فرد در این آزمون را میسر می‌سازد.

دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۱۷

اصلاح نهایی: ۱۳۹۸/۰۳/۲۳

پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۲۶

واژه‌های کلیدی

مدل‌سازی محاسباتی

تصمیم‌گیری پویا

شبکه‌های پیوندگرا

آزمون آیوا

نویسنده مسئول

علیرضا مرادی، فاز ۴ شهر پردیس، میدان عدالت، انتهای بلوار سفیر امید، بلوار علوم شناختی، بلوار شهید چمران، پژوهشکده علوم شناختی، تهران، ایران

ایمیل: Moradi@iricss.org

doi.org/10.30699/icss.21.3.84

مقدمه

نتیجه را با مهمترین مدل‌های نظری حوزه تصمیم‌گیری مقایسه خواهیم کرد. در حقیقت تمام فعالیت‌ها و اقداماتی که توسط افراد در زمینه‌های مختلف انجام می‌شود، به نوعی حاصل فرآیند تصمیم‌گیری است (۱). در واقع تصمیم‌گیری اساس برنامه‌ریزی، اداره امور و مدیریت در جنبه‌های فردی و اجتماعی زندگی محسوب می‌شود (۲). تصمیم‌گیری فرآیندی

تصمیم‌گیری به عنوان یکی از مهمترین کارکردهای شناختی در مطالعات بسیاری مورد توجه قرار گرفته است. یکی از مهمترین آزمون‌های مورد استفاده در زمینه تصمیم‌گیری آزمون برد و باخت آیوا است. در این مطالعه مدل پیوندگرای شناختی جدیدی را معرفی خواهیم کرد و با استفاده از آن به مدل‌سازی تصمیم‌گیری افراد در این آزمون خواهیم پرداخت و

است که با حل یک مسئله در ارتباط است و از این رو اغلب به آن، حل مسئله نیز گفته می شود (۱). در تعریفی کلی و روان شناختی، می توان گفت تصمیم گیری فرآیند حل مسئله ای است که با به دست آمدن یک راه حل ارضاکنده به پایان می رسد (۳).

مدل ها، زبان ریاضی برای توصیف سیستم ها هستند. با استفاده از مدل سازی شناختی به وسیله روابط ریاضی، مجموعه فرایندهای مرتبط با کارکردهای شناختی همچون تصمیم گیری می توانند در پیوند با روان شناسی و علوم اعصاب توصیف شوند. در اینجا از مدل سازی می توان به عنوان ابزاری برای درک بهتر کارکردهای شناختی انسان از منظر عصب شناختی و روان شناسی استفاده کرد. در خصوص ادبیات مدل های تصمیم گیری می توان گفت مدل های نظری تصمیم گیری در سه قالب اصلی در مقالات مختلف مورد مطالعه قرار گرفته اند: مدل های مطلوبیت انتظاری (Expected value theory)، تسهیلات انتظاری (Expected utility theory) و چشم انداز (Prospect theory) (۴) که در این مقاله نیز به تشریح بیشتر این مدل ها خواهیم پرداخت. مدل سازی آماری آزمون آیوا به صورت سنتی با استفاده از دسته بندی مراحل آزمون به صورت بلوک های ۲۰ یا ۲۵ تایی انجام می پذیرد و عملکرد شرکت کنندگان در هر بلوک به صورت آماری مورد بررسی قرار می گیرد (۵). از مدل های دینامیک و پیوندگرای تصمیم گیری بر پایه آزمون آیوا می توان از مدلی بر پایه شبکه عصبی با نام گیج (Gage) نام برد که از نظر عصب روان شناختی واقع گرایانه تر از بسیاری از مدل های هم گروه خود به حساب می آید چرا که قابلیت بیشتری برای نشان دادن رفتار نورو ن ها و اسپایک ها دارد (۶). البته این مدل انتخاب ها را بیشتر به دو دسته خوب یا بد تقسیم می کند و مناطق مختلف مغز برای دریافت ورودی یا عبور اطلاعات به مناطق دیگر مغزی را باز نمایی می کند. از طرفی مدل پیوندگرای دیگر به نام لواین (Levine) که توسط Levine در ۲۰۰۵ معرفی شد که با معادلات غیر خطی دیفرانسیلی بر پایه شمارش شناختی سود و ضرر برای هر دسته کارت تعریف می شود (۷). مدل های مختلفی برای تصمیم گیری وجود دارد که استفاده از آنها بستگی به ماهیت مسئله دارد. با استفاده از مدل های اصلی تصمیم گیری و مجموعه آزمون های آن بررسی و مدل سازی فرایند تصمیم گیری تسهیل گردیده است. همان طور که گفته شد مدل های کلاسیک تصمیم گیری در سه دسته کلی مطرح می شوند که به طور خلاصه تشریح می شوند: (۱) ارزش یا مطلوبیت انتظاری: در نظریه تصمیم گیری، ارزش انتظاری یک تصمیم برای یک فرد است که با جمع کردن مطلوبیت حاصل از رخ دادن هر کدام از نتایج تصمیم ضرب در احتمال رخ دادن آن تصمیم، به دست می آید. مفهوم مطلوبیت انتظاری

برای توضیح چگونگی تصمیم گیری افراد هنگام مواجهه با ریسک توسعه داده شده است. نظریه مطلوبیت انتظاری به ساده ترین بیان، ادعا می کند که تحت مفروضات خاصی، زمانی که یک فرد بایستی بین چند گزینه مختلف انتخاب کند، گزینه ای را انتخاب می کند که به وی بیشترین مطلوبیت انتظاری را بدهد، در واقع در صورتی که چند اصل در رابطه با ترجیحات افراد برقرار باشد، آنها دارای یک تابع مطلوبیت به شکل تابع مطلوبیت Neumann-Morgenstern بر روی مجموعه ای از انتخاب های مختلف هستند (به عبارت دیگر طوری رفتار می کنند که گویا دارای این تابع مطلوبیت می باشند) و زمانی که با انتخاب های ریسک دار مواجه می شوند، گزینه ای را انتخاب می کنند که بیشترین مقدار انتظاری تابع مطلوبیت آنها را نتیجه دهد (۸). در مدل ارزش انتظاری به هر گزینه موجود برای انتخاب ارزشی نسبت داده می شود که این ارزش مقدار انتظاری پاداشی است که با این انتخاب حاصل می گردد. نقض این مدل پارادوکس سن پترزبورگ نامیده می شود. بازی سن پترزبورگ بازی پرتاب سکه است. قانون بازی چنان است که فرد شرکت کننده ابتدا با پرداخت مبلغ معینی وارد بازی می شود. او حق دارد تا جایی که شیر می آید به بازی ادامه دهد و به ازای n بار شیر آمدن ۲ به نمای n دلار برنده می شود. مقدار انتظاری ارزش یعنی مجموع حاصل ضرب احتمال هر مرتبه شیر آمدن در مقدار برد، بی نهایت می شود. این در حالی است که تجربه نشان داده افراد حاضر نیستند مبلغی بیش از حدود ۲۰ دلار برای شرکت در بازی پرداخت کنند (۹). این تصمیم گیری نشان دهنده آن است که مدل ارزش انتظاری دست کم برای پاره ای از تصمیمات معتبر نیست. مدل تسهیلات انتظاری نقص مدل پیشین را ندارد و در آن به هر ارزش، تسهیل نمایی نزولی نسبت داده می شود. این امر بیانگر کم شدن حساسیت فرد به تغییرات ارزش در مقادیر بالا است. نظریه چشم انداز شامل سه گزاره بزرگ است. اول اینکه درک افراد از به دست آوردن و از دست دادن متفاوت است. لذت به دست آوردن مقدار مشخصی پول، از درد از دست دادن همان میزان به مراتب کمتر است. دوم اینکه درک سود و ضرر به این موضوع بستگی دارد که چگونه نتایج بر اساس یک نقطه مرجع سنجیده شوند. نقطه مرجع ممکن است با ثروت، درآمد، تجارب گذشته یا انتظارات آینده یا مقایسه های اجتماعی فرد مشخص گردد. و سوم اینکه افراد معمولاً در حوزه سود (به دست آوردن چیزی) از ریسک دوری می کنند اما در حوزه ضرر (از دست دادن چیزی) به سراغ ریسک می روند (۷). نظریه چشم انداز در زمینه های متفاوت تصمیم گیری مانند حوزه بازاریابی و مدیریت کاربرد دارد. اغلب به مجموع ارزش پاداش و ضررهای احتمالاتی چشم انداز گفته می شود (۴).

شفاهی داده شد. به صورت خلاصه دستورالعمل چگونگی آزمون برای شرکت‌کنندگان شرح داده شد که باید در هر مرحله از بین ۴ کارت ارائه شده یکی را انتخاب کنند که ممکن است منجر به برنده شدن یا از دست دادن مبلغی شود. در هنگام شروع آزمون مبلغی را به عنوان وام اولیه در اختیار شرکت‌کننده قرار گرفت که در طول انجام آزمون، به این مبلغ اضافه یا از آن کم می‌شد. هدف آن است که در طول آزمون هر چقدر می‌توانند پول بیشتری جمع کنند. پس از آن داده‌های به دست آمده از تکلیف برد و باخت آزمون آیوا را توسط سه نظریه شامل: نظریه ارزش مورد انتظار، نظریه مطلوبیت مورد انتظار، نظریه چشم‌انداز و مدل پیوندگرای شناختی مدل شده و سپس به تفسیر نتایج جدیدی که می‌توان از شبکه تصمیم استخراج نمود پرداخته شد.

آزمون آیوا: مجموعه تکلیف برد و باخت از بهترین تکلیف برای بررسی تصمیم‌گیری است. در میان این تکلیف، تکلیف برد و باخت آیوا از تکلیفی است که در بررسی تصمیم‌گیری جایگاه ویژه‌ای دارد. این تکلیف که در دسته تصمیم‌های بر پایه ارزش قرار می‌گیرد نخستین بار در سال ۱۹۹۴ توسط Bechara و همکارانش معرفی شد که در آن تصمیم‌گیری مالی فرد بر اساس انتخاب‌های سودآور یا زیان‌آور او مورد بررسی قرار می‌گیرد (۱۲). فرایند یادگیری بر اساس پاداش یا مجازاتی است که فرد در طول زمان تجربه می‌کند. این نوع یادگیری که از آن به عنوان یادگیری بر پایه پاداش یاد می‌شود مبنای دسته‌ای از آزمون‌ها از جمله تکلیف برد و باخت آیوا است. در این تکلیف چهار دسته (Deck) مختلف برای انتخاب به فرد آزمون‌دهنده ارائه می‌شود (شکل ۱)، به طور مرسوم دسته A شامل بردهای به نسبت بزرگ (به نسبت دسته C و D) و باخت‌های کوچک است. تناوب باخت‌ها به گونه‌ای است که در طولانی مدت (حدوداً پس از ۱۰ انتخاب) مقدار باخت فرد به طور معناداری از برد او بیشتر خواهد بود. دسته B مشابه دسته A است با این تفاوت که تناوب باخت‌ها کمتر اما مقدار آن بیشتر است و در طولانی مدت همانند دسته A به ضرر منتهی می‌گردد. از دسته A و B به عنوان دسته‌های زیان‌آور یاد می‌شود. در مقابل، دسته C بردهای به نسبت کوچک دارد به طوری که تناوب آنها به سوددهی در طولانی مدت منجر می‌گردد. دسته D نیز همانند C در طولانی مدت سود ده است با این تفاوت که تناوب باخت‌ها در آن از دسته C کمتر و میزان باخت بیشتر است. از دسته C و D به عنوان دسته‌های سودآور یاد می‌شود. با توجه به آن که دو دسته کارت حاوی پاداش کمتر ولی باخت کمتر و دو دسته کارت که با وجود پاداش‌های بیشتر، باخت بیشتری به همراه دارند به شرکت‌کننده ارائه می‌شود شخص باید به گونه‌ای انتخاب کند که در نهایت برد بیشتری نصیب وی شود. اشخاص سالم در

مدل محاسباتی مطرح در این پژوهش مدلی مبتنی بردانش محاسباتی و ارزیابی و استنتاج از تصمیم‌گیری بر اساس یک شبکه از مفاهیم شناختی در ورودی است. مدل پیشنهادی، فرایند تصمیم‌گیری را به دو مرحله تقسیم می‌کند. مرحله اول تخمین خروجی تصمیم بر مبنای شبکه مفاهیم است و در مرحله دوم مدل از یک تابع ارزش برای نمره‌گذاری گزینه‌های ممکن استفاده می‌کند. مدل برای هر آزمون‌دهنده اجرا و برای به دست آوردن وزن اتصالات شبکه از الگوریتم تکاملی (Covariance Matrix Adaptation Evolution Strategy) استفاده شد. مدل شبکه مد نظر در راستای پیاده‌سازی فرضیه اصلی پژوهش نتایج مدل‌سازی را با مدل‌های ریاضیاتی کلاسیک تصمیم‌گیری مقایسه بود که رویکردی متفاوت است. در بخش‌های بعدی این مقاله به تشریح روش و ابزار آزمون آزمون و نیز روش مدل‌سازی پرداخته شد. پس از بیان مبانی ریاضی مدل‌های تصمیم‌گیری و معرفی مدل پیوندگرای شناختی پیشنهادی یافته‌های تحقیق تشریح و نتایج این مدل‌ها را مقایسه شد. در نهایت این نتایج تحلیل و تفسیر شدند.

روش کار

جامعه آماری این پژوهش افراد بالاتر از ۲۰ سال که در اداره استاندارد در نیمه دوم سال ۹۶ و نیمه اول سال ۹۷ مراجعه می‌کردند بودند. از بین آنها، ۵۶ نفر متشکل از ۲۰ مرد و ۳۶ زن با میانگین سنی $43/52 \pm 17/21$ انتخاب شدند. نمونه‌گیری به روش در دسترس انجام شد. ملاک‌های ورود افراد به پژوهش عبارت بود از نبود اختلالات روان‌پزشکی و شناختی حاد به ویژه اختلال‌های دمانس، آلزایمر، پارکینسون و... اختلالات جسمانی حرکتی مانند ناشنوایی. همچنین زندگی در کنار خانواده، برخورداری از سواد خواندن و نوشتن و نداشتن بیماری مزمن شدید از دیگر الزامات برای شرکت در آزمون بوده‌اند.

روش اجرا: ابتدا هماهنگی‌های لازم با مدیریت گروه‌های پژوهشی مرتبط در سازمان ملی استاندارد و باشگاه انقلاب، صورت گرفت. شرکت‌کنندگان با رضایت در پژوهش شرکت کردند و از آنها خواسته شد که آزمون تصمیم‌گیری آیوا را انجام دهند. برای هر ساعت مبلغ ۵۰ هزار تومان به شرکت‌کنندگان پرداخت شد، همچنین به افرادی که عملکرد بهتری در آزمون داشتند (نتیجه نهایی‌شان بیشتر از مبلغ وام اولیه که در بازی ۲۰۰۰ تعیین شده به دست آمده بود) مبلغی به عنوان پاداش اهدا شد. متوسط زمان انجام آزمون حدود ۲۵ دقیقه بود. در این مطالعه از نسخه کامپیوتری آزمون برد و باخت آیوا 2.0.4 Pebi استفاده شد (شکل ۱). پیش از اجرای آزمون به آزمون‌دهندگان توضیحی

افراد مختلف تفاوت ارزش آنها یکسان نیست). پارامتر a ارزش گذاری فردی را به نتایج نشان می دهد. ارزش کارت هر دسته در هر انتخاب از رابطه زیر به دست می آید:

$$S(A_j) = \sum_{i=1}^n u(x_{ij}) p_{ij} \quad (2)$$

$$u(x_{ij}) = \begin{cases} x^a & \text{if } x \geq 0 \\ -|x|^a & \text{if } x < 0 \end{cases} \quad (3)$$

که در رابطه فوق تعریف عناصر، مشابه نظریه ارزش مورد انتظار است. در این مدل تفاوت های فردی قابل مشاهده و مقایسه است. در این برنامه برای به دست آمدن پارامتر a برای هر فرد تابع برازندگی به صورت تفاضل درصد جواب صحیح از صد در صد است که هدف ما کمینه کردن این تابع است. به طور مثال برای پارامتری که به ازاء آن ۷۰ درصد جواب ها با تصمیم فرد منطبق بوده تابع برازندگی برابر با ۰/۳ است و برای هنگامی که ۷۵ درصد پیش بینی مدل صحیح باشد برابر با ۰/۲۵ است. یعنی با کمینه کردن تابع برازندگی به بیشینه بهینه سازی مدل می رسمیم. با استفاده از این برنامه مقدار پیش بینی آن برای داده های جدول ۱ برابر با ۴۲/۴۶ درصد و انحراف معیار ۱۹/۶۰ درصد بود.

(ج) نظریه چشم انداز: نظریه چشم انداز در سال ۱۹۷۹ ارائه شده و یکی از مهمترین دلایل اهمیت این نظریه، شامل شدن اثر زیان گریزی است. اینکه بازنمایی ذهنی افراد از ضرر پر رنگ تر از سود است. مدل ارتقا یافته ای از نظریه چشم انداز در سال ۱۹۸۴ مطرح شده است (۱۰) که در اینجا نیز استفاده می شود. تفاوت این مدل با دو مدل قبلی به این صورت است:

لحاظ نمودن اثر زیان گریزی با وارد کردن پارامترهای آلفا، بتا و لاندان به طوری که در آن تاثیر زیان گریزی با تفاوت در وزن دهی به احتمال رخ دادن سود و زیان مطالعه می شود. یعنی بررسی آنکه آیا فرد زیان گریز نه تنها به زیان وزن بیشتری می دهد بلکه احتمال رخ دادن آن را نیز در بازنمایی ذهنی خود پر رنگ تر می بیند یا خیر.

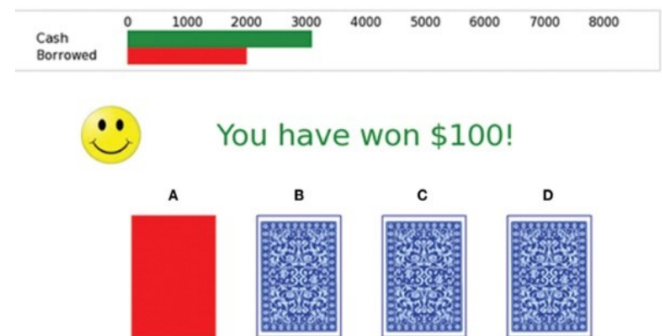
بر اساس نظریه چشم انداز ارزش انتخاب از هر دسته از روابط زیر حاصل می گردد:

$$S(A_j) = \sum_{i=1}^n v(x_{ij}) \pi(p_{ij}) \quad (4)$$

$$v(x_{ij}) = \begin{cases} x^\alpha & \text{if } x \geq 0 \text{ Gains} \\ -\lambda \cdot |x|^\beta & \text{if } x < 0 \text{ Losses} \end{cases} \quad (5)$$

$$\pi(p_{ij}) = \begin{cases} \frac{p^\delta}{(p^\delta + (1-p)^\delta)^{\frac{1}{\delta}}} & \text{Gains} \\ \frac{p^\lambda}{(p^\lambda + (1-p)^\lambda)^{\frac{1}{\lambda}}} & \text{Losses} \end{cases} \quad (6)$$

طول آزمون یاد می گیرند که از کارت های با پاداش کمتر بیشتر انتخاب کنند که حاوی باخت یا تنبیه کمتری است.

شکل ۱. نمایی از آزمون کامپیوتری برد و باخت آیوا

روش مدل سازی: در ادامه به اعمال مدل های تصمیم گیری که توضیح داده شد می پردازیم. در برنامه تابع ارزش هر بار بر اساس هر یک از این مدل ها محاسبه می شود و انتخاب مورد پیش بینی برنامه در هر تلاش کارتی است که بزرگترین تابع ارزش را به خود اختصاص می دهد. اگر این کارت با انتخاب شرکت کننده یکسان باشد یک مورد به موفقیت های مدل در بین ۱۰۰ تلاش مد نظر اضافه خواهد شد. بر این مبنا تابع ارزش مدل های مد نظر در برنامه های جداگانه محاسبه گردیدند. در نهایت میزان پیش بینی مدل ها با هم مقایسه شدند.

(الف) مدل ارزش انتظاری: بر اساس نظریه ارزش انتظاری، ارزش کارت هر دسته در هر انتخاب از رابطه زیر به دست می آید:

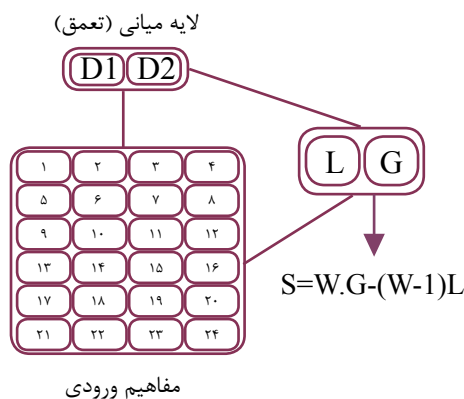
$$S(A_j) = \sum_{i=1}^n x_{ij} p_{ij} \quad (1)$$

که در این رابطه A_j انتخاب هایی است که فرد می تواند انجام دهد و در موضوع مورد مطالعه ما A_1 تا A_4 نشانگر انتخاب از دسته های A تا D است. x_{ij} مقدار سود یا ضرری است که در انتخاب i ام از دسته j ام حاصل شده است. P احتمال حصول هر نتیجه است. S ارزش به دست آمده از مدل برای هر یک از انتخاب ها است. بر اساس این نظریه در یک تصمیم گیری عقلانی، فرد گزینه ای را انتخاب می کند که بالاترین ارزش را داشته باشد. این مدل فاقد پارامتر است یعنی وابسته به خصوصیات فرد انتخاب کننده نیست بلکه برای همه افراد یک استراتژی تصمیم دارد. مقدار پیش بینی این مدل برای داده های اخذ شده ۳۶/۰۴ درصد و انحراف معیار ۱۹/۲۷ درصد است.

(ب) مدل تسهیلات انتظاری: در این نظریه پارامتر a وارد می شود که مشخص می سازد برای افراد مختلف افزایش سود یا زیان با چه قدرتی بزرگ نمایی می شود. به طور مثال تفاوت میان برد ۱ و باخت ۱ با باخت ۲ و باخت ۴ به چه شکل است. (هر دو، دو واحد اختلاف دارند اما از دید

۲۴ مفهوم به عنوان ورودی مدل از آزمون آیوا استخراج شد و لایه ورودی را شکل داده است و با مقدارگیری در هر کوشش تابع ارزش را می‌سازند. تعدادی از این ورودی‌های اولیه به شرح زیرند (شکل ۳):

- امتیاز کل
- نتیجه مرحله قبلی مثبت
- نتیجه مرحله قبلی منفی
- بهترین خروجی این دسته
- بدترین خروجی این دسته
- تعداد کارت انتخابی از این دسته
- فرکانس نتایج منفی
- فرکانس نتایج مثبت
- مجموع سود این دسته
- مجموع ضرر از این دسته
- مرحله فعلی
- تعداد مراحل باقیمانده
- میانگین سود این دسته
- میانگین ضرر این دسته

شکل ۳. مدل پیوندگرای شناختی

وزن‌ها به گونه‌ای به دست می‌آیند که مدل بتواند بیشترین همخوانی را برای پیش‌بینی کارت انتخابی فرد آزمون دهنده را به واسطه اختصاص بیشترین تابع ارزش به کارت انتخابی به دست بیاورد.

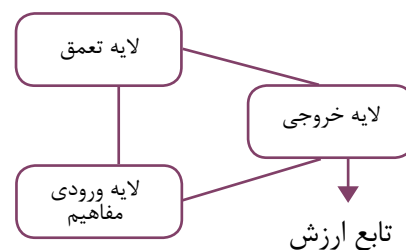
بررسی عوامل موثر برای هر فرد با تحلیل نتایج مدل: معماری این مدل با توجه به فاکتور تاثیر هر ورودی به گونه‌ای انعطاف‌پذیر خود را با خصوصیات تصمیم‌گیری هر فرد تطبیق می‌دهد. فاکتور تاثیر برای مفهوم Z_m عبارت است از نسبت تابع ارزش در زمانی که به غیر از مفهوم Z_m ، مقادیر سایر مفاهیم صفر قرار داده شده باشد به

در این مدل نیز تفاوت‌های فردی قابل مشاهده و مقایسه است. مقدار پیش‌بینی برای داده‌های جدول ۱ برابر با $49/18$ درصد و انحراف معیار $17/96$ درصد بود. به عنوان مثال پارامترهای α ، β ، λ ، δ و γ برای داده نمونه به ترتیب برابر با $0/97$ ، $1/15$ ، $0/98$ ، $0/56$ و $0/73$ بود. یعنی برای مقادیر فوق ضریب λ تقریباً برابر با یک است. β بزرگتر از α است که نشان دهنده اثر زیان‌گریزی در فرد آزمون دهنده است. بزرگتر بودن ضریب γ نسبت به δ نشان می‌دهد این فرد در بازنمایی ذهنی خود به احتمال رخدادهای زیان‌ده وزن بیشتری می‌دهد.

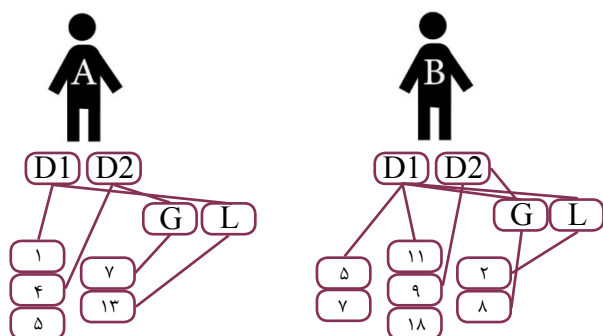
(د) مدل پیوندگرای شناختی: این مدل شامل سه لایه کلی است، لایه ورودی، لایه تعمق و لایه خروجی (شکل ۲). لایه ورودی شامل مفاهیمی است که احتمالاً تصمیم‌گیری فرد از آن متاثر می‌گردد. دسته‌ای از این مفاهیم که آن را مفاهیم اولیه می‌نامند، شامل مفاهیمی است که در حین آزمون بر روی صفحه نمایش قابل مشاهده است و دسته مفاهیم ثانویه که شامل مفاهیمی است که نیاز به پردازش بیشتری دارند. گره‌های لایه تعمق در مدل اطلاعات لایه ورودی را به لایه خروجی منتقل خواهد کرد. لایه خروجی شامل مفاهیمی است که در ساخت تابع ارزش اهمیت دارند، در ساخت مدل قیودی در ارتباطات بین گره‌ها حاکم است. به طور مثال، گره‌های یک گروه با یکدیگر ارتباط ندارند. چرا که طبق شواهد عصب روان‌شناختی هر مدار عصبی اطلاعاتی را از نواحی پردازشی حسی مختلفی از تالاموس دریافت می‌کند (۱۱). دو مسیر شبکه تصمیم‌گیری به صورت دو طرفه منحصر به فردند و هر مفهوم در لایه ورودی می‌تواند به طور مستقیم با لایه خروجی در ارتباط باشد یا به واسطه لایه تعمق به لایه خروجی متصل گردد اما نمی‌تواند در آن واحد با هر دو لایه در ارتباط باشد. در این مدل تابع ارزش به صورت زیر تعریف می‌گردد:

$$S(A_j) = \sum_{j=1}^n wG_j - (w-1)L_j \quad (7)$$

مقادیر پارامترهای این مدل همان وزن اتصالات مابین گره‌ها می‌باشند که برای هر شبکه محاسبه می‌شوند.

شکل ۲. شکل کلی مدل پیوندگرای شبکه تصمیم

شکل ۴. شخصی سازی مدل برای هر فرد

یافته‌ها

پس از اجرای مدل‌های کلاسیک تصمیم‌گیری و مدل پیوندگرایی مورد مطالعه، نتایج این مدل‌ها به شرح زیر در جدول ۱ قابل مشاهده است. مدل پیوندگرایی شناختی تصمیم‌گیری به صورت معناداری در پیش‌بینی انتخاب شرکت‌کنندگان در آزمون برد و باخت آیوا عملکرد موفق‌تری از مدل‌های کلاسیک شناخته شده تصمیم‌گیری داشت.

تابع ارزش کل. پس از به دست آوردن فاکتور تاثیر برای تمام مفاهیم برای هر فرد، مدل به صورت خودکار اقدام به حذف مفاهیمی می‌کند که با توجه به مقدار بسیار کوچک فاکتور تاثیر سهم بسزایی در محاسبه تابع ارزش ندارند. به این ترتیب به طور مثال لایه اول مدل فرد A با مدل فرد B کاملاً متفاوت است. همچنین به جهت معماری اتصالات، مدل بهینه‌ترین حالت را برای هر فرد انتخاب می‌کند به گونه‌ای که مدل به بیشترین میزان پیش‌بینی انتخاب‌های فرد در آزمون دست یابد. این امر یکی از مزایای این مدل می‌باشد چرا که پر واضح است که افراد برای تصمیم‌گیری‌های خود در یک موضوع مشابه، به عوامل متفاوتی اهمیت می‌دهند (شکل ۴).

به طور مثال در آزمون برد و باخت استفاده شده در این تحقیق، ممکن است فردی به فرکانس باخت حساس بوده و این عامل بر تصمیم‌گیری وی تاثیر بسیاری داشته باشد و این در حالی است که عامل فرکانس باخت، در تصمیم‌گیری فرد دیگر، عامل چندان تاثیر گذاری به حساب نمی‌آید.

جدول ۱. نتایج اعمال مدل‌ها برای ۵۶ شرکت‌کننده

آزمودنی	سن	جنس	ارزش انتظاری (درصد)	مطلوبیت انتظاری (درصد)	چشم انداز (درصد)	پیوندگرایی شناختی (درصد)
۱	۵۵	مرد	۵۰	۳۱	۴۲	۷۲
۲	۸۵	زن	۲۰	۷۶	۷۶	۷۳
۳	۳۰	زن	۲۴	۲۵	۳۴	۶۸
۴	۷۴	زن	۲۰	۷۸	۷۵	۷۳
۵	۵۶	زن	۵۹	۳۱	۶۳	۷۲
۶	۵۴	زن	۳۱	۳۶	۴۱	۸۹
۷	۱۵	زن	۸	۳۷	۳۰	۸۲
۸	۳۶	مرد	۳۱	۳۵	۳۴	۷۹
۹	۵۵	زن	۳۴	۳۴	۴۴	۷۸
۱۰	۳۷	زن	۳۳	۳۱	۳۴	۸۰
۱۱	۵۴	زن	۳۴	۳۲	۳۴	۷۲
۱۲	۲۷	مرد	۲۹	۲۲	۳۴	۷۴
۱۳	۲۴	مرد	۲۰	۳۱	۳۹	۷۱
۱۴	۶۹	مرد	۱۲	۲۸	۳۲	۷۲
۱۵	۳۹	زن	۵۶	۱۷	۶۰	۹۱
۱۶	۵۳	مرد	۱۵	۳۰	۲۸	۷۴
۱۷	۴۵	زن	۱۱	۲۹	۳۴	۷۴

ادامه جدول ۱. نتایج اعمال مدل‌ها برای ۵۶ شرکت‌کننده

آزمودنی	سن	جنس	ارزش انتظاری (درصد)	مطلوبیت انتظاری (درصد)	چشم انداز (درصد)	پیوندگرای شناختی (درصد)
۱۸	۳۵	زن	۶	۴۷	۳۰	۶۹
۱۹	۵۳	مرد	۱۴	۳۳	۳۲	۷۳
۲۰	۲۱	زن	۴۵	۲۰	۳۷	۷۰
۲۱	۵۳	زن	۶۹	۳۰	۶۲	۸۷
۲۲	۴۵	زن	۴۴	۲۳	۳۸	۷۰
۲۳	۲۷	زن	۶۹	۲۰	۷۳	۷۴
۲۴	۶۹	مرد	۲۰	۳۶	۳۷	۷۱
۲۵	۳۲	زن	۴۷	۳۵	۳۳	۶۹
۲۶	۳۴	زن	۶۲	۳۵	۶۶	۶۷
۲۷	۳۶	زن	۵۳	۲۸	۳۳	۷۰
۲۸	۴۱	زن	۷۰	۶۵	۷۱	۷۱
۲۹	۷۰	زن	۴۰	۳۲	۳۷	۷۰
۳۰	۳۵	مرد	۴۸	۳۳	۳۷	۷۳
۳۱	۵۶	زن	۲۴	۳۲	۳۳	۷۴
۳۲	۳۴	مرد	۵۳	۳۰	۵۶	۷۶
۳۳	۳۵	مرد	۲۴	۳۲	۴۱	۶۷
۳۴	۳۳	زن	۴۸	۴۰	۴۴	۷۸
۳۵	۲۶	مرد	۵۲	۱۴	۳۴	۷۵
۳۶	۲۷	مرد	۷۶	۷۵	۸۱	۶۷
۳۷	۲۸	مرد	۱۳	۳۰	۳۰	۷۲
۳۸	۳۴	مرد	۱۶	۲۸	۲۹	۷۲
۳۹	۳۵	مرد	۳۹	۳۶	۳۹	۷۱
۴۰	۴۱	مرد	۲۳	۱۷	۳۵	۷۱
۴۱	۶۵	مرد	۵۷	۳۶	۳۷	۶۹
۴۲	۳۳	زن	۶۶	۲۳	۵۹	۷۰
۴۳	۳۰	مرد	۶۳	۵۷	۵۲	۶۹
۴۴	۲۷	مرد	۵۹	۴۵	۴۹	۶۹
۴۵	۱۹	زن	۲۰	۶۸	۷۷	۷۳
۴۶	۲۲	زن	۲۲	۷۲	۷۰	۷۳
۴۷	۳۱	زن	۴۲	۶۳	۶۳	۶۶
۴۸	۱۹	زن	۱۷	۷۱	۷۲	۷۲
۴۹	۲۹	زن	۲۳	۵۹	۶۸	۷۲

ادامه جدول ۱. نتایج اعمال مدل ها برای ۵۶ شرکت کننده

آزمودنی	سن	جنس	ارزش انتظاری (درصد)	مطلوبیت انتظاری (درصد)	چشم انداز (درصد)	پیوندگرای شناختی (درصد)
۵۰	۳۸	زن	۲۲	۶۸	۷۷	۷۰
۵۱	۴۷	زن	۲۳	۶۹	۷۱	۷۲
۵۲	۴۷	زن	۱۷	۷۳	۷۴	۷۲
۵۳	۵۰	زن	۲۳	۷۹	۷۲	۷۳
۵۴	۵۷	زن	۷۳	۶۴	۱۷	۷۰
۵۵	۶۶	زن	۲۲	۷۸	۷۸	۷۸
۵۶	۷۲	زن	۲۷	۷۹	۷۶	۷۹
میانگین	۴۲/۱۴		۳۶/۰۴	۴۲/۴۶	۴۹/۱۸	۷۳/۰۲
انحراف معیار	۱۷/۲۱		۱۹/۲۷	۱۹/۶۰	۱۷/۹۶	۵/۰۰

بحث

همان طور که گفته شد تصمیم گیری یکی از مهمترین کارکردهای شناختی انسان به شمار می رود. در حوزه مدل سازی در زمینه تصمیم گیری مطالعات بسیاری انجام پذیرفته است و مدل های زیادی معرفی شده اند (۱). از مهمترین و معتبرترین مدل های کلاسیک این حوزه می توان مدل های ارزش انتظاری، تسهیلات انتظاری و نظریه چشم انداز را نام (۴). در این پژوهش با استفاده از روش های ریاضی مدلی شناختی از دسته مدل های پیوندگرا ارائه شد که امکان مطالعه فرایند تصمیم گیری افراد مختلف را به صورت منحصر به فرد فراهم می سازد. مدل قابلیت تفسیر چگونگی تاثیرپذیری تصمیم گیری هر فرد از سایر فرایندهای شناختی مانند: حافظه، ادراک و ... را با توجه به میزان تاثیر ورودی های اولیه یا ثانویه برای ما ممکن می سازد. به این منظور اطلاعات موجود در محیط آزمون و تجربیات ممکن برای افراد که می توانند مبنای تصمیم گیری باشند به شکل ورودی های شناختی در دو دسته ورودی های اولیه و ثانویه وارد شبکه می شوند. ورودی های اولیه ورودی هایی هستند که نیاز به تفسیر در سطح حافظه کاری ندارند و از ادراک حاصل از محیط نمایش آزمون و یا حافظه کوتاه مدت فرد حاصل شده اند. در مقابل ورودی های ثانویه در دسته حافظه کاری قرار می گیرند و نیازمند پردازش هستند. این دو دسته ورودی مفاهیم شناختی وارد لایه ای میانی در مدل شده و پس از آن به لایه خروجی متصل می گردد. مدل پیشنهادی، فرایند تصمیم گیری را به دو مرحله تقسیم می کند. مرحله اول تخمین خروجی تصمیم بر مبنای شبکه مفاهیم است و در مرحله دوم مدل از یک تابع ارزش برای نمره گذاری

گزینه های ممکن استفاده می کند و سپس وزن ها محاسبه می شوند. پس از آن به منظور مقایسه نتایج مدل ها و یافتن مدلهایی که بیشترین قابلیت پیش بینی عملکرد آزمون دهندگان در آزمون آیوا را دارند از شرکت کنندگان سال خواسته شد در آزمون تصمیم گیری آیوا شرکت کنند. مدل پیوندگرای شبکه تصمیم با $73/02$ درصد پیش بینی با انحراف معیار ۵ مطابق آنچه در جدول ۱ مشاهده می شود در مقایسه با سایر مدل ها، قدرت بیشتری در پیش بینی عملکرد شرکت کنندگان در آزمون آیوا را دارا بود. پس از آن مدل چشم انداز با $49/18$ درصد پیش بینی و انحراف معیار $97/96$ و مدل تسهیلات انتظاری با $42/42$ درصد پیش بینی و انحراف معیار $19/60$ در مراتب بعدی قرار می گیرند. مشخصا مدل ارزش انتظاری با میانگین $36/04$ درصد و انحراف معیار $19/27$ درصد ضعیف ترین مدل در زمینه پیش بینی انتخاب های شرکت کنندگان در آزمون برد و باخت آیوا بود. آزمون میانگین اختلاف معنادار میانگین پیش بینی مدل پیوندگرای شناختی با هر یک از مدل های دیگر را تایید می کند. با توجه به مقادیر فوق می توان گفت دو مدل مطلوبیت مورد انتظار و تسهیلات مورد انتظار کمترین موفقیت را در پیش بینی تصمیم گیری شرکت کنندگان در آزمون داشتند که البته این موضوع نتیجه مطالعات پیشین را تایید می کند (۴).

نتیجه گیری

می توان گفت مدل های کلاسیک تصمیم گیری، روابطی ریاضی هستند که به خوبی از عهده مدل کردن عملکرد تصمیم گیری انسان بر

درک کنیم. این شیوه مدل‌سازی قابل اجرا بر روی آزمون‌های مختلف تصمیم‌گیری است و همچنین توسط این مدل می‌توان تصمیم‌گیری فرد در شرایط مختلف را مدل کرد. در مطالعات بعدی می‌توان از این مدل جهت مطالعه مفاهیم موثر بر تصمیم‌گیری افراد با اختلالات مختلف و بررسی چگونگی تصمیم‌گیری این افراد استفاده کرد.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از زحمات کلیه شرکت‌کنندگان و همکاران که ما را در انجام این مطالعه یاری رساندند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

می‌آیند. اما مدل پیوندگرای شناختی معرفی شده در این پژوهش علاوه بر اینکه مدلی محاسباتی است که توصیف‌گر فرآیند تصمیم‌گیری است از مزیت‌های مهم دیگری نیز برخوردار است، اول آنکه شواهد عصب‌شناسی در آن لحاظ گردیده است و معماری آن بر اساس مسیرهای تصمیم‌گیری در مغز ساخته شده است و بنابراین می‌توان گفت که با عملکرد مغز سازگار است و بعد اینکه معماری مدل قابلیت انعطاف‌پذیری و تغییر برای تطبیق بهتر با تصمیم‌گیری هر فرد داشته و از فردی به فرد دیگر متفاوت است و به ما این فرصت را می‌دهد که عوامل موثر بر تصمیم‌گیری هر فرد را شناسایی کنیم و همچنین تفاوت تصمیم‌گیری افراد مختلف را بهتر

References

- Boyle GJ, Matthews G, Saklofske DH, editors. Handbook of personality theory and assessment: Personality measurement and assessment (Vol 2). 1st ed. California: SAGE Publications; 2008.
- Bargh JA, Ferguson MJ. Beyond behaviorism: On the automaticity of higher mental processes. *Psychological Bulletin*. 2000;126(6):925-945.
- Shahsavaran AM, Azad Marz Abadi E. The bases, principles, and methods of decision-Making: *A review of literature*. *International Journal of Medical Reviews*. 2015;2(1):214-225.
- Tversky A, Kahneman D. Advances in prospect theory: Cumulative representation of uncertainty. *Journal of Risk and Uncertainty*. 1992;5(4):297-323.
- Beitz KM, Salthouse TA, Davis HP. Performance on the Iowa Gambling Task: From 5 to 89 years of age. *Journal of Experimental Psychology: General*. 2014;143(4):1677-1689.
- Wagar BM, Thagard P. Spiking Phineas Gage: A neurocomputational theory of cognitive-affective integration in decision making. *Psychological Review*. 2004;111(1):67-79.
- Levine DS, Mills B, Estrada S. Modeling emotional influences on human decision making under risk. In Proceedings. 2005 IEEE International Joint Conference on Neural Networks, 2005. 2005 Jul 31 (Vol. 3, pp. 1657-1662). IEEE.
- Schoemaker PJ. The expected utility model: Its variants, purposes, evidence and limitations. *Journal of Economic Literature*. 1982;20(2):529-563.
- Allais M. Allais paradox. In: Durlauf SN, Blume LE, editors. The new Palgrave dictionary of economics: Volume 1-8 [Internet]. London: Palgrave Macmillan UK; 2008 [cited 2018 Dec 26]. pp. 119-22.
- Kahneman D, Tversky A. The Simulation Heuristic. In Kahneman D, Slovic P, Tversky A, editors. Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. Cambridge: Cambridge University Press; 1982. pp. 201-208.
- Romanski LM, LeDoux JE. Equipotentiality of thalamo-amygdala and thalamo-cortico-amygdala circuits in auditory fear conditioning. *Journal of Neuroscience*. 1992;12(11):4501-4509.
- Bechara A, Damasio AR, Damasio H, Anderson SW. Insensitivity to future consequences following damage to human prefrontal cortex. *Cognition*. 1994;50(1):7-15.